

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

TDK'ye göre edebiyat; "olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın" demektir. Arapça "edep" sözcüğünden türetilen bu kavram, ilk kez Şinasi tarafından günümüzdeki anlamıyla bir sanat türünün adı olarak kullanılmıştır.

Edebiyatın Özellikleri

1. Okur üzerinde iz bırakarak onu etkilemelidir.
2. Güzel, özlü, yalın bir üslubu benimsemelidir.
3. İçinden çıktığı toplumun ve yazıldığı çağın özelliklerini yansıtmalıdır.
4. Zaman içinde değerine değer katmalıdır.
5. Duygu ve düşünceler belli bir edebî türe uygun olarak anlatılmalıdır.
6. Eser estetik ölçüler içinde, belli bir sanat akımına ya da eğilimine bağlı olarak yazılabilir.

TDK'ye göre toplum ise; "aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü, cemiyet" demektir.

Toplumun Özellikleri

1. Toplumunu meydana getiren bireyler, ortak bir coğrafi mekânda yaşar.
2. İşlevsel olarak farklılaşmış temel gruplardan oluşur.
3. Kültürel olarak benzer grupların toplamıdır.
4. Toplumunu oluşturan insanlar arasında düzenli ve karşılıklı ilişkiler bulunur.
5. Ortak bir tarihsel süreçte oluşmuş gelenek ve göreneklere ayrıca benzer hayati alışkanlıklara ve dünya görüşüne sahiptir.

Bir toplumun oluşması için insanlara ihtiyaç vardır. Eğer istenen uyumlu ve sürekli gelişen bir toplumsa insanları geliştirmeden işe başlanamaz. Çünkü toplumun temel taşı insandır. Aslında birçok şeyin temelinde insan vardır. Odak nokta, insandır. Her varlıktan bir yarar sağlama amacıyla hareket edilmektedir. Edebiyat da bunlardan biridir. Çoğu zaman halkı aydınlatmak için araç olarak kullanılan edebiyat, bu ortamda gelişmeyi ve ilerlemeyi sürdürmüştür.

Hatta bazı durumlarda edebiyatın faydacı olması tartışmalara neden olmuştur. Ama tartışmanın olduğu yerlerde gelişme vardır. Farklı düşünceler birbirini etkileyerek gelişmeye olanak sağlar. Gelişen toplumlarda edebiyat daha çok gelişmiştir. Farklı eserler ortaya konmuştur.

EDEBİYATIN TOPLUMA ETKİSİ

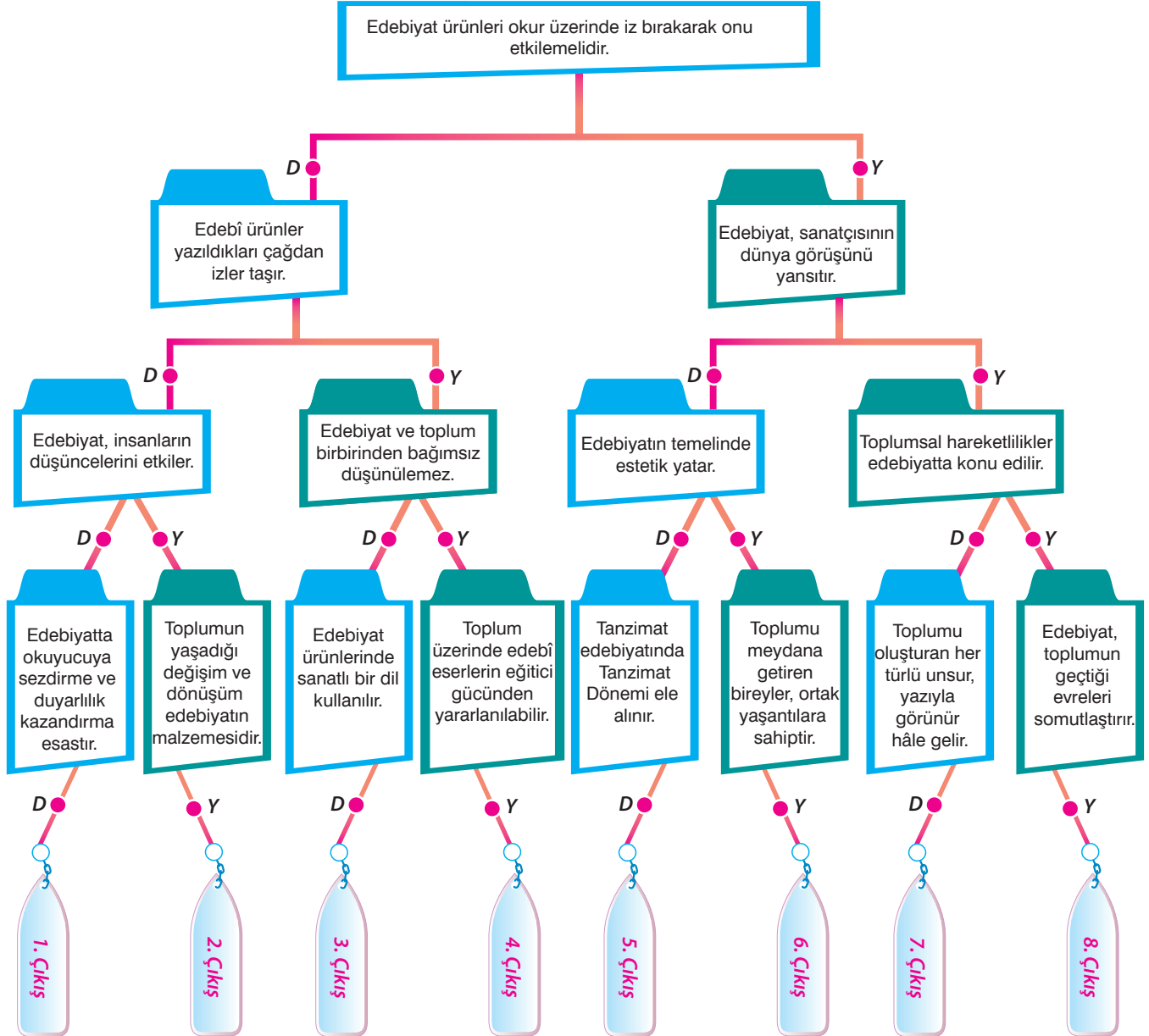
Edebiyat ve toplum birbirini geliştiren ve etkileyen iki önemli unsurdur. Bir milletin, bir kültürün gelişmesinde edebiyatın katkısı küçümsenemez. Çünkü edebiyat, insanların düşünce dünyasını değiştiren bir unsurdur. Düşüncenin olduğu yerde gelişme ve ilerleme olacaktır. Özellikle özgür düşünce ortamları gelişim için ön koşuldur. Gelişim için ayrıca farklılık olması gerekir. Farklı düşünceler gelişimi etkiler. Bir toplumda ne düzeyde düşünce çeşitliliği varsa orada hızlı gelişmeden söz edilebilir. Böylece toplumdaki ilerleme sürekli hâle gelir. Bu yüzden gelişim için edebiyat bir araç olarak kullanılabilir. Gelişen toplumda edebiyat da o oranda çeşitlenir ve gelişir. Bu yüzden iki kavramı birbirinden ayrı düşünmek imkânsızdır.

Adnan Binyazar "Toplum ve Edebiyat" adlı kitabının "Edebiyatın İşlevi" başlıklı bölümünde şöyle der:

"Edebiyatın işlevi söz konusu olduğunda, onu bir eğitim aracı olarak ele almanın yerindeliğini belirtmek isterim. İşlevsel yönden edebiyat gerçekten bir eğitim aracıdır. Bir eğitim aracı olarak edebiyat, hangi nitelikleriyle etkiler kişileri? Ya da kişilere ne kazandırır? Eğitim bazı alışkanlıkları edinmek, bazı alışkanlıklardan kopmak alışkanlığı olduğuna göre bunu başarmak için edebiyat, hangi yollara başvurur? Her şeyden önce, edebiyatın duyarlık kazandırmadaki büyük gücüne değinmeliyiz. Duyarlık kazanma, kişilerin duygularının varlığını kavramaları, bunları kişiliklerinde yansıtabilmeleridir. Acıma, sevinme, başkalarının acılarına katılma, güzellikler karşısında coşkulanarak yitip gitme (güzellikler içinde başka bir güzellik olma), gerçekleri bulunca güven duygusuna kapılma gibi duygusal oluşumlar, duyarlıkların bilincine varmış kişilerde belirebilir ancak. Edebiyat bunu Nurullah Ataç'ın deyimiyle, 'sezdirme, kavratma' gücüyle gerçekleştirir. Bu sezgi ve kavrayış gücüyle başkalarının 'iç dünyalarını' tanıyabiliriz, anlayabiliriz. Yine Ataç'ın bir başka uyarısıyla belirtelim, edebiyat, içe işleyen bilgidir. Bu içe işleyiş niteliğiyle ki başkalarının içlerinin varlığını duyurabilir bize. Başkalarının içleri, onların duyguları, duyarlıkları, kişilikleridir. ...

• Tanılayıcı Dallanmış Ağaç •

Aşağıda birbirleriyle bağlantılı Doğru / Yanlış şeklinde ifadeler içeren Tanılayıcı Dallanmış Ağaç tekniğinde bir soru verilmiştir. İlk cümleden başlayarak verdiğiniz cevaba göre hangi çıkışa ulaşırsınız?

YAZIM KURALLARI

Bağlaç Olan "da / de"nin Yazılışı

Bağlaç olan da/de ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar:

Kızı da geldi gelini de.

Durumu oğluna da bildirdi.

Sen de mi kardeşim?

Güç de olsa...

Konuşur da konuşur.

- Bağlaç olan da/de hiçbir zaman ta/te biçiminde yazılmaz.

Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var. (Gidip te gelmemek var, gelip te görmemek var, değil)

- "da/de" bağlacını kendisinden önceki kelimedenden kesme ile ayırmak yanlıştır:

Ayşe de geldi (Ayşe'de geldi, değil).

Kitabın kapağına da dikkat et (Kitabın kapağına'da dikkat et, değil).

- Hâl eki olan "-de" bulunma anlamı katar, daima bitişik yazılır ve "te/ta" biçimi bulunur: Onu sınıfta gördüm.

Bağlaç Olan "ki"nin Yazılışı

Bağlaç olan "ki" ayrı yazılır;

bilmem ki, demek ki, kaldı ki vb.

Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. (Atatürk)

Birkaç örnekte "ki" bağlacı kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır: belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki... Bu örneklerden "çünkü" sözünde ek, aynı zamanda küçük ünlü uyumuna uymuştur.

Sıfat yapan ve ilgi zamiri olan "ki" bitişik yazılır: Masadaki çay senin mi? (Sıfat yapan)

Benim derslerim iyi, seninkiler nasıl? (Zamir yapan)

Örnek .. 1

ÖSYM Sorusu

Diller yeşerdikleri kültürle büyüyor, onunla zenginleşiyor. Öyleki dillerin ölümüyle kültürler de yitip gidiyor ve bu

yok oluş yalnızca o dili konuşan insanları değil, dünyayı da

etkiliyor. Her on dört günde bir içlerinden biri daha sessizliğe

doğru uğurlanan diller, dünya mozağinin bir parçasını da beraberinde götürüyor.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

Bağlaç olan "ki" ayrı yazılmalıdır. Bu nedenle "öyle ki" sözcüğünün parçadaki yazımı yanlıştır.

Cevap A

Soru Eki "mı / mi / mu / mü"nün Yazılışı

Bu ek gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar:

Kaldı mı?

Sen de mi geldin?

İnsanlık öldü mü?

Soru ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik olarak yazılır:

Verecek misin?

Çocuk muyum?

Güler misin, ağlar mısın?

Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır:

Güzel mi güzel! (Pekiştirme)

Yağmur yağdı mı dışarı çıkamayız. (Zaman)

- Birleşik fiillerde mi soru eki iki kelimenin arasına da gelebilir: *Vaz mı geçtin?*

- Daralmaya uğrayan "-me/-ma" olumsuzluk ekiyle karıştırılmamalı: *Gelmiyor musun?* (Olumsuzluk eki)

Çözüm

Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlayacağından C seçeneğinde “*Uzun-göl beldesi*” yazmalıydı.

Cevap C

- 15.** Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar: *Halit Rifat Paşa Mahallesi, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı, İnkılap Sokağı* vb.
- 16.** Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar: *Dolmabahçe Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Alanya Kalesi, Galata Köprüsü, Mostar Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi, Bilge Kağan Anıtı* vb.
- 17.** Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda yer adının ilk harfi büyük yazılır: *Hisar’dan, Boğaz’dan, Köşk’e* vb.
- 18.** Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar; bunlara gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz: *Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Devlet Malzeme Ofisi, Millî Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Lisesi; Anadolu Kulübü, Mavi Köşe Bakkaliesi; Türk Ocağı, Yeşilay Derneği, Muharip Gaziler Derneği, Emek İnşaat; Bakanlar Kurulu, Türk Dili Dergisi Yayın Danışma Kurulu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü* vb.
- 19.** Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği* vb.
- 20.** Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar:
2876 sayılı Kanun bu yıl yeniden gözden geçiriliyor.
Yazarlara ödenecek telif ücreti, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği’ne göre düzenlenmektedir.
Yapılan işlem Yönetmelik’in 4’üncü maddesine aykırı düşmektedir.

Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz: *Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu* vb.

Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığına “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de” sözleriyle “mi, mi, mu, mü” soru eki küçük harfle yazılır: *Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı, Turfa mı?, Diyorlar ki, Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar, Ya Devlet Başa ya Kuzgun Leşe, Ben de Yazdım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu* vb.

- 21.** Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar: *Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Resmî Gazete, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Asır; Kaplumbağa Terbiyecisi; Yorgun Herkül; Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı* vb.

Özel adın tamamı büyük yazıldığına “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de” sözleriyle “mi, mi, mu, mü” soru eki de büyük harfle yazılır: *DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ* vb.

- 22.** Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar: *Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Miraç Kandili; Anneler Günü, Öğretmenler Günü, Dünya Tiyatro Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez* vb.
- 23.** Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır: *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni, Karahanlı Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı* vb.
- 24.** Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar: *Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cıvalı Taş Devri, Lale Devri, Millî Edebiyat Dönemi, Servetifünun Dönemi’nin* vb.
- 25.** Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar: *Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Avrupalılaştırmak, Asyalılık, Konyalı, Bursalı* vb.

Doğru**Yanlış**

Aşağıdaki cümleleri yazım yanlışlığı içerip içermemeleri bakımından doğru – yanlış şeklinde değerlendiriniz.

1

Çocuklar düşe kalka büyür.

2

Sabahın ilk saatlerinde odamız Güneş alır.

3

Anadolu'nun Kuzeyinde harika ormanlar var.

4

Bu şehirin her köşesi ayrı güzel...

5

Bir bilim insanı esasında yedi gün yirmi dört saat çalışır.

6

Bilinçaltının kıymetini Freud'la öğrendik.

7

Sarımsak kokuyorsun.

8

İşyerinizde ziyaretçi kabul etmeniz hoş karşılanmaz.

9

Sevdiğini terk etmek çok zordur.

10

Neler yapıla bilir bir düşünelim...

11

Oysaki seni önemserdim.

12

TBMM'nin açılışı ekim ayındadır.

• Boşluk • • Doldurma •

Aşağıdaki cümlelerdeki yanlış yazılmış sözcükleri tespit ederek doğrularını altlarına yazınız.

1 Bugün herşey ters gitti.

2 Arabayı nereye parkettin?

3 Türk Dili ve Edebiyatı dersimiz Salı günüdür.

4 Öğretmen Sibel hanım, çok kibar biridir.

5 Otobüs de gördüğüm adamı bir yerden tanıyor gibiyim.

6 İç Anadolu bölgesinde akrabalarım yaşar.

7 Asya'lı dostlarımla uzun süredir görüşmedim.

8 Bu sıradışı etkinlik ilgimi çekti.

9 Dilbilgisi konuları içinde en çok cümlelerin öğelerini severim.

10 Bir takım kişiler deminden telaşlı telaşlı seni sordu.

11 Herhangibir sorun yaşarsan beni arayabilirsin.

12 Sen önden gide dur, ben sana yetişirim.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HİKÂYE (1940-1960)

1940-1960 arasında yazılan hikâyeler konularına göre sınıflandırılır:

1. Bireyin iç dünyasını ele alan
2. Toplumcu - gerçekçi
3. Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren
4. Modern - postmodern

Bu türlü bir sınıflandırmaya gidilmesinde

II. Dünya Savaşı neticesinde dünya çapında baş gösteren güvensizlik ve belirsizlik ortamı,

Köy Enstitülerinin ve yarattığı heyecanla köycülüğün yükselişe geçmesi,

19. yüzyılda geleneksel anlamdaki edebî ve sanatsal, gündelik yaşamın geçerliliğini yitirdiği fikriyle ortaya çıkan modernizmin tüm dünyada yaygınlaşması etkilidir.

Cumhuriyet Dönemi'nde Hikâye (1940-1960) Yazarları ve Eserleri

Bireyin İç Dünyasını Esas Alanlar:

Bu hikâyelerde psikoloji biliminden yararlanılarak bireyin iç dünyasını, ruhsal bunalımlarını ve düşünce dünyasını anlatmak esastır. "Sıkıntı, bunalım, yabancılaşma, varoluşu sorgulama" gibi temalar yoğun şekilde ele alınır.

Peyami Safa: Genel olarak romanlarının gölgesinde kalan öykülerine psikolojik tahliller vasıtasıyla derinlik katmıştır.

Eserleri: *Hikâyeler*

Ahmet Hamdi Tanpınar: Daha çok psikolojik çözümlemelere ve bireyin iç dünyasına yönelen yazarın öykülerinde rüya, zaman, geçmişe özlem ve bilinçaltı temaları ağır basar. Okudukça katman katman açılan öyküler yazmıştır.

Eserleri: *Abdullah Efendi'nin Rüyalari, Yaz Yağmuru*

Tarik Buğra: Maupassant tarzına yakın duran hikâyelerinde aşk ve aile hayatı gibi bireysel konuları işlemiştir.

Eserleri: *Oğlumuz, Yarın Diye Bir Şey Yoktur, İki Uyku Arasında*

Samih Ayverdi: Hikâyelerinde özellikle Batılılaşma ile meydana gelen ve sosyal yaşamı olumsuz etkileyen değişim, es-

ki-yeni karşıtlığı içinde bireyin iç dünyasından hareketle verilir. Tasavvuf öğretisinden de ilham alan yazar, bireyin gerçek aşka yani Allah aşkına yönelmesini temele alır.

Eserleri: *Mabedde Bir Gece*

Mustafa Kutlu: Dinî göndermeler eşliğinde insanın derinliğine yönelen yazar, rüya bireyin kendini ve çevresini sorgulama sürecini ve anlam arayışını kaleme alır.

Eserleri: *Ortak Adam, Yoksulluk İçimizde, Hüzün ve Tesadüf, Beyhude Ömrüm, Mavi Kuş, Ya Tahammül Ya Sefer, Kapıları Açmak, Nur*

Oktay Akbal: Genellikle öz yaşamından izlerin hissedildiği hikâyelerinde şehirden mutsuz insanların yalnızlığını, korkularını ele almıştır.

Eserleri: *Önce Ekmekler Bozuldu, Aşksız İnsanlar, Yalnızlık Bana Yasak, Berber Aynası, Ey Gece Kapını Üstüme Kapat, Bulutun Rengi*

Toplumcu - Gerçekçiler:

Anadolu gerçeklerini ve işçi sınıfının sorunlarını realist bir anlayışla ele alan hikâyelerde, natüralist öğelere de rastlanır. "Toplum için sanat" anlayışına bağlı bu eserlerde, yazarın ideolojisi metne dâhil edilir.

Orhan Kemal: Hikâyelerinde para kazanmak zorunda olan, zor koşullarda çalışan alt sınıftan insanları, İstanbul'un kenar semtlerini güçlü gözlem gücüyle ele almış ve uzun tasvirler yerine bolca diyaloga yer vermiştir.

Eserleri: *Ekmek Kavgası, Çamaşırıcının Kızı, 72. Koşuş, Grev, Kardeş Payı, Babil Kulesi, Arka Sokak, Küçükler ve Büyükler, Yağmur Yüklü Bulutlar, Kırmızı Küpeler, İnci'nin Maceraları, Serisi Milyoner*

Kemal Tahir: Tek hikâye kitabında köy hayatına ve köylülüğe dair meseleleri, Orta Anadolu'daki cezaevi günlerinde gözleme şans bulduğu insan portrelerinden yola çıkarak kaleme almıştır.

Eserleri: *Göl İnsanları*

Yaşar Kemal: Eserlerinde özellikle Çukurova insanını çeşitli yönleriyle anlatmıştır. Yerel söyleyişlerden, detaylı tasvirlerden, halk deyişlerinden yararlanarak yazarın üslubunun başlıca özellikleridir. Bu yönüyle Çukurova yöresi ve insanı iyisi ve kötüsüyle onun hikâyelerinde âdeta ete kemiğe bürünür.

Eserleri: *Sarı Sıcak*

küsünü her şeyin üstünde tutan, güçlü, genç kişilerdir; kadınlarsa zeki, alımlı, çevresindeki erkekleri etkilemeyi başaran, bu etki altında onlara mücadele azmi veren, aktif mücadelede yer almasa bile genellikle hemşirelik, hastabakıcılık yaparak ya da cepheye mermi taşıyarak cepheden desteğini eksik etmeyen, cinsî albenisi törpülenmiş kişilerdir. İşlenen kadın karakterlerin sınıflandırılması Bahriye Çeri'nin "Türk Romanında Kadın 1923-1938" incelemesinin "Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kadın" başlıklı bölümünde yapılarak 1919-1923 yılları arasında yazılan romanlarda ele alınan kadın karakterlerin, yaşanan toplumsal ve tarihi hareketliliğe paralel olarak Türk edebiyatının daha önceki kadın tiplerinden büyük değişiklikler gösterdikleri belirtilir:

Millî Mücadele içinde Türk kadınlarının etkinlikleri çok önemlidir. Bu dönemdeki kadınları, içinde buldukları durum ve etkinlikleri bakımından birkaç grupta toplamak mümkündür.

1. "İşgal bölgesindeki karşılaştıkları zor durumlar nedeniyle erkekleri göreve çağıran kadınlar
2. Eline silah alarak bizzat savaşa katılanlar veya cephe gerisinde hizmet verenler (Yaralıya bakanlar, askere yiyecek-giyecek temin edenler)
3. Geniş kitleyi uyandırmak için dernek ve basın etkinliklerine katılanlar. Bunların en ünlüleri, başta Halide Edip olmak üzere Nakiye Elgün, Müfide Ferit Tek'tir.
4. Etkinliklere moda diye bakanlar ve bu yüzden katılanlar, İstanbul sosyete hanımları." (1996, s. 21-22)

Yaratılan bu aydın, elitist karakterler vasıtasıyla Kemalist politika, olumlanan ve olumlanmayan örneklerin hikâyeleriyle başta yetiştirilmek istenen yeni nesle olmak üzere toplumun her kademesine ulaştırılır.

Kurtuluş / kuruluş romanları roman üst türü içerisinde kendilerine bu özellikleriyle bir yol açmayı başarmıştır. Cumhuriyet Dönemi idarecileri kurmaya çabaladıkları tarih ve rejim anlayışının kitlelere benimsetilmesi, bunların içselleştirilmesi için kültüre ve edebiyata ihtiyaç duymuşlardır; oluşturulan kuruluş & kurtuluş savaşı kanonu, ulus-devlet projesinin ve yaratılmak istenen millî kimliğin yansımalarıyla (Balabanlılar, 2003, s. 14) insanların kendilerini birleşmiş bir milletin yurttaşları olarak görmesini sağlar.

Edebîlikleriyle değil de daha çok belli bir amaca hizmet etmeleriyle değer kazanan, yoğun olarak cumhuriyetin ilk on beş yılında yazılan bu tarz romanların yanında, daha ileri tarihlerde yazılan ve savaş yıllarında yaşayanların çeşitli dramalarını, ruhsal gelgitlerini anlatan romanlar da vardır.

Yazardan yazara, dönemden döneme ele alınan konunun işleniş biçimi farklılıklar gösterse de Kurtuluş Savaşı temasıyla yazılan ve roman türüne dâhil edilen eserlerin göz ardı edilmeyeceği muhakkaktır. Ancak yazılan her yeni eserle birlikte bu konunun işlendiği "tür" yeni bir yön kazanır çünkü türe *eklenen her yeni eser, türe yeni bir şey eklediği gibi türde birtakım sapsalmalara da neden olur.* (2000: 234) İşte bu doğrultuda yaklaşık yüz yıllık külliyata bakıldığında Mürşit Balabanlılar'ın hazırladığı *Türk Romanında Kurtuluş Savaşı* kitabının giriş bölümünde Ömer Türkeş'in değindiği gibi bu romanlar üç bölümde toplanabilir.

Bunlar; daha çok kendi içimizdeki düşmanın yani azınlıklarla işbirliği yapanların hainliğinin vurgulandığı I. dönem (1920-1950), cumhuriyet öncesi ve sonrası resmî tarihe dışardan bakabilen II. dönem (1950-1980) ve emperyalizmle onun işbirlikçilerine direnenleri anlatan daha milliyetçi çizgideki III. dönem (1950-1980) romanlarıdır. (2003, s. 15-23)

Evşen ÇERKEŞLİ

YORUMLUYORUM

Edebî makale örneği olan bu parçada "Kurtuluş Savaşı Romanı"nın ne olduğu tarihsel gerçekler eşliğinde anlatılırken bunun edebiyattaki yansımalarına yer verilmiştir. Bu romanların geçmişten günümüze içeriklerinin ne olduğu ve geçirdikleri dönüşümler ele alınırken bilhassa Kurtuluş Savaşı romanı dendiğinde bu romanlar içinde kadın karakterlerin konumlarına dikkat çekilmiştir. Tıpkı tarihsel olarak sınıflandırılmaları gibi kadın karakterlerin durumuna göre de bir sınıflandırmaya yer verilmiş ve sırayla Mürşit Balabanlılar ve Bahriye Çeri'nin çalışmalarından doğrudan alıntılar yapılmış, makalenin teorik kısmı bu iki bilim insanının ileri sürdüğü görüşlere dayandırılmıştır.

Örnek .. 1

ÖSYM Sorusu

I. Makale	açıklayıcı nitelik
II. Otobiyografi	3. kişili anlatım
III. Köşe yazısı	güncel sorunlar
IV. Hitabet	seslenme sözleri
V. Masal	tekerlemeler

Yukarıdaki numaralanmış terimlerden hangisi, karşısında-kiyle ilişkilendirilemez?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

Kişinin kendi hayat hikâyesini bizzat yazdığı otobiyografide 3. kişili değil, 1. kişili anlatım vardır.

Cevap B

Münazara

İki karşıt düşüncenin, iki grup arasında bir jüri önünde tartışıldığı konuşmalardır. Sonuçta bir kazananın belirlendiği münazara da yarışma havası hâkimdir. Her grup kendi iddialarıyla karşı tarafın görüşlerini çürütmeye çalışır. Bu nedenle münazarada etkili hitabet, savlarının arkasında durabilme, iddiasını kanıtla- ma önemlidir. Ayrıca münazara ekibindeki herkes ele aldıkları konunun her noktasına hâkim olmalıdır, üstelik karşı taraftan kendilerine yöneltebilecek eleştiri noktalarına karşı da hazırlıklı olmalıdırlar.

Görüşlerini alanında uzman biriyle desteklemek bakımından sözlü türler içindeki münazara ile yazılı türler içindeki makale benzerlik gösterir. Öyle ki bir münazaranın sonunda savunma- nın ve hitabetin gücüyle başlangıçta akla yatkın gelmeyen tarafın kazanması oldukça sık rastlanan bir durumdur.

Münazarada Şunlara Dikkat Edilmelidir:

1. Konu dışına çıkmamak
2. Düşünceleri açık ve kısa dile getirmek
3. Söylenmiş düşünceleri ve önceki örnekleri tekrarlamamak
4. Kişisel tartışmalara girmemek

Münazara Konusu Olabilecek Örnekler:

1. Çok gezen mi bilir çok okuyan mı?
2. Çocuklar için köyde yaşamak mı daha iyidir, şehirde ya-şamak mı?
3. Eğitimde tek tip kıyafet gerekli midir, değil midir?
4. Teknoloji dünyaya faydalı mıdır, zararlı mıdır?

Münazara Konusu Olamayacak Örnekler:

1. *Taaşuk-u Talat ve Fitnat*, Türk edebiyatının ilk romanıdır.
2. Londra, İngiltere'nin başkentidir.
3. 2018 Dünya Kupası, 14 Haziran ile 15 Temmuz 2018 tarih-leri arasında Rusya'da organize edilmiştir.
4. LÖSEV, Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfının kısal- tılmışıdır.

Aganta Burina Burinata (Özet)

Deniz sevdalısı Mahmut'un ailesinin rızası olmamasına karşın denize açılması, burada atlattığı çeşitli badireler ve zorunlu olarak köyüne dönüp bağ bahçe işleriyle uğraşırken evlenmesi anlatılır. Ancak deniz tutkusunu bir türlü yenemeyen Mahmut, romanın sonunda "Aganta Burina Burinata" diyerek denize açılır çünkü o, karada yaşayabilecek biri değil; denizlerin çocuğudur.

- **Kemal Bilbaşar:** İlk romanı "Denizin Çağrısı" ve "Yeşil Gölge", "Başka Olur Ağaların Düşünü" romanlarıyla,
- **Samim Kocagöz:** Kurtuluş Savaşı'nın panoramasını çizen "Kalpaklılar" ve "Doludizgin" romanlarıyla,
- **Mahmut Yesari:** İşçi sorununa eğilen öncül "Çulluk" romanıyla,
- **Abdülhak Şinasi Hisar:** "Fahim Bey ve Biz", "Çamlıca'daki Eniştemiz", "Ali Niyazi Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği" romanlarıyla tanınmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Roman (1950-1980)

1950'li yıllara gelindiğinde Köy Enstitülü yazarların köy ve kasaba konulu romanlarını toplumcu-gerçekçi bir üslupla yayımlamaya başladıkları görülür. 1970-1980 yılları arasında roman yazarları sayısında büyük bir artış göze çarpar. Bir yandan köy ve köylü sorunları işlenmeye devam ederken bir yandan da siyasi olarak çalkantısı yaşanan 27 Mayıs ve 12 Mart süreçleri ele alınır. Ayrıca Almanya'ya göç olgusu da bu yılların başlıca temalarındandır.

- **Kemal Tahir:** "Sağırdere, Körduman, Yediçinar Yaylası, Köyün Kamburu, Büyük Mal, Bozkırdaki Çekirdek, Rahmet Yolları Kesti, Kadınlar Koşuşu" romanlarının yanı sıra zirve niteliğindeki eserleri tarihî konuları ele aldığı "Devlet Ana, Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yorgun Savaşçı, Kurt Kanunu, Yol Ayrımı, Hür Şehrin İnsanları"dır. Bu romanlarda XVI. yüzyıldan başlayarak Cumhuriyet Dönemi'nin otuzlu yıllarına gelinir.

Yorgun Savaşçı (Özet)

İttihat ve Terakki Partisine mensup olan Yüzbaşı Cemil; otuzlu yaşlarda, askeri başarılarından dolayı "Kara Cehennem" lakabıyla anılan biridir. Teyzesinin kızı Neriman'la yaşadığı aşk ve işgal altındaki İstanbul'un durumu romanın temelini oluşturur.

- **Tarik Buğra:** "Küçük Ağa" ve "Küçük Ağa Ankara'da" romanlarında Kurtuluş Savaşı'nı anlatmış bunun dışında "Siyah Kehribar", "Firavun İmanı", "İbiş'in Rüyası" romanlarını da kaleme almıştır. "Toplum için sanat" anlayışının dışında bireyci tavrıyla tanınan yazara göre edebiyatta esas olan insanın mutluluğu, özgürlüğü ve problemleridir.

Küçük Ağa (Özet)

Romanda İstanbullu Hoca diye anılan Küçük Ağa'nın zamanla Kuvayimilliyeye saflarına katılıp vatan mücadelesine yardımcı olması anlatılır. Küçük Ağa, geride bıraktığı eşi ve çocuğundansa vatanın menfaatini için uğraşır; bu ülküyü her şeyden üstün tutar.

- **Yaşar Kemal:** İlk romanı "Teneke" ile Çukurova'yı yazmaya başlamış onu pek çok otoriteye göre Türk edebiyatının en başarılı romanı kabul edilen "İnce Memed I, II, III, IV" izlemiştir. "Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu (Dağın Öte Yüzü I, II, III), Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufçuk Yusuf (Akçasazın Ağaları I, II), Yağmurçuk Kuşu, Kale Kapısı, Kanun Sesi (Kimsecik I, II, III), Yılanı Öldürseler, Höyükteki Nar Ağacı, Binboğalar Efsanesi, Ağırdağı Efsanesi, Deniz Küstü, Al Gözüm Seyreyle Salih, Kuşlar Da Gitti, Fırat Suyu Kan Akıyor Bir Baksana" gibi önemli romanlarıyla tanınır.

İnce Memed (Özet)

Abdi Ağa Çukurova Dikenlidüzü'ndeki beş köyün ağasıdır. İnce Memed bu köylerden birinde dul bir kadının oğludur. Anasıyla sefalet içindeki hayatlarını görüp Abdi Ağa'dan kaçır. Ardından Abdi Ağa'nın yeğenine nişanladığı Hatçe ile evlenmeyi düşünürken Abdi Ağa'yla yaşanan çatışma sonucunda annesi ölür, Hatçe hapse atılır. Bu esnada Memed, Abdi Ağa'ya baş kaldırır; dağa çıkar. Gücü ve cesareti sayesinde Memed, karısı Hatçe ve çocuğuyla yaşarken eşkıyalığından ve göçerliğinden birtakım belalarla uğraşmak durumunda kalır. Romanın sonunda Hatçe ölür, Memed Abdi Ağa'yı vurur. Bu romanda Çukurova yöresine ait insan manzaralarının gerçekçi bir portresi çizilir.

Dağın Öte Yüzü (Özet)

Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır ve Ölmez Otu romanlarından oluşan üçlemde Yalak köylülerinin zorlu coğrafya koşullarla giriştikleri mücadele ele alınır; hurafe yaratma geleneği eleştirilir.

Yazar; Çukurova insanını ve gerçeğini yerel söyleyişlerle işlerken bu coğrafyaya ait renk, ağaç, kuş, bitki adlarıyla da anlatımını zenginleştirir. Güçlü ve uzun betimlemeleriyle bilinir.

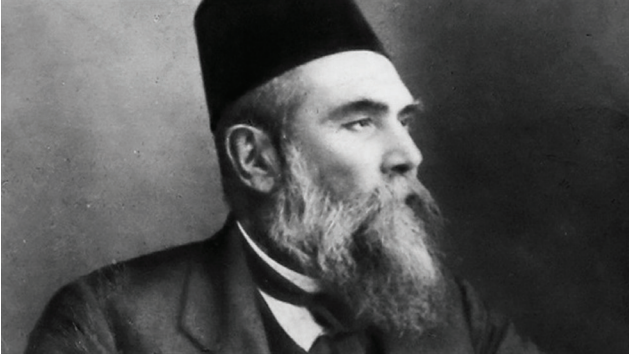
- **Orhan Kemal:** Yaşar Kemal gibi Çukurova'yı ele alan diğer isim Orhan Kemal'dir. "Baba Evi, Avare Yıllar, Gurbet Kuşları, Bereketli Topraklar Üzerinde, Murtaza, Eskici ve Oğulları, Devlet Kuşu, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, 72. Koşuş" romanlarıyla tanınır.

• Eşleştirme - 1 •

Aşağıdaki eserlerle yazarları eşleştiriniz.

- 1 Damga
- 2 Tatarcık
- 3 Hüküm Gecesi
- 4 Yılanı Öldürseler
- 5 Hanımın Çiftliği
- 6 Kaplumbağalar
- 7 Esir Şehrin İnsanları
- 8 Dersaadet'te Sabah Ezanları
- 9 Sarı Yazma
- 10 Yürümek
- 11 Hakkari'de Bir Mevsim
- 12 Azap Toprakları
- 13 47'liler
- 14 Bir Düğün Gecesi
- 15 Tütün Zamanı (Zeliş)

- a Yaşar Kemal
- b Adalet Ağaoğlu
- c Kemal Tahir
- d Orhan Kemal
- e Emine İşinsu
- f Sevgi Soysal
- g Füzûzan
- h Attila İlhan
- i Fakir Baykurt
- j Necati Cumalı
- k Reşit Nuri Güntekin
- l Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- m Halide Edip Adıvar
- n Ferit Edgü
- o Rifat Ilgaz

Ahmet Mithat Efendi

YORUMLUYORUM

Ahmet Mithat Efendi tarafından yazılan "Dekadanlar" yazısına karşılık olarak kaleme alınan bu eleştiride Servetifünun edebiyatının bir mensubu olan Hüseyin Cahit Yalçın, Fransa'da sembolizmle yükselen ve tuhaf bir güzellik arayışında olanlara verilen "Dekadan" sıfatını Türk edebiyatından kimsenin taşımadığını ileri sürer. Böylelikle Ahmet Mithat'ın Servetifüncuları suçladığı "aşırı simgeci" olmak meselesinin tartışmaya dahil değmeyeceğini ifade eder.

Tanzimat'tan beri süregelen eski-yeni tartışması Servetifünun Dönemi'nde de pek çok eleştiri yazısına konu olur. Bu parçada kullanılan "Hazret" kelimesinde olduğu gibi, alaycılığın eleştirinin vazgeçilmez öğelerinden biri olduğu da örneklendirilmiştir.

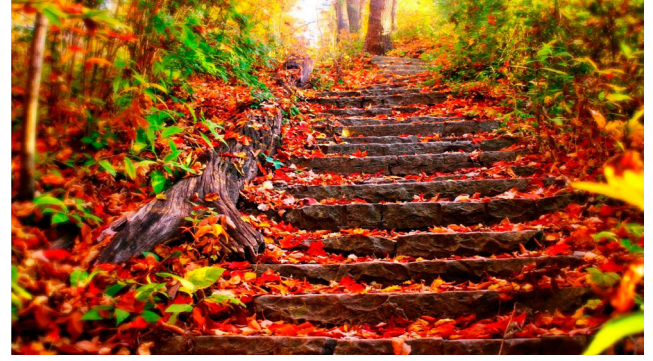
Özetle Cumhuriyet öncesinde yazılmış bu eleştiriden hareketle Servetifünun Dönemi'ne, devrin edebiyat ve dil anlayışına dair bilgilere ulaşmak mümkündür.

OKUMA PARÇASI 2

AHMET HAŞİM'in MERDİVEN ŞİİRİ

"Piyale" kitabındaki şiirlerden simgeciliğe en yakın olanı Merdiven'dir:

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...
Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...
Eğilmiş arza kanar, muttasıl kanar güller,
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı, neden tunca benziyor mermer?
Bu bir lîsân-ı hafîdir ki ruha dolmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

"Merdiven", dışardan bakınca açık, anlaşılır bir şiirdir: Bir kadın merdivenlerden ağır ağır çıkıyor, bu sırada akşam oluyor. Şair bu olayı renkli bir tablo hâinde tasvir ediyor. Fakat şiire içerden bakınca iş değişiyor. Merakla kendi kendimize sormaya başlıyoruz: Merdiven neyi temsil ediyor? Kadın kimdir? Niçin merdivenlerden ağır ağır çıkıyor? Eteklerindeki ateş rengi yapraklar nedir? Neden gökyüzüne ağlayarak bakmaktadır? Güller neden yere eğilmiştir, neden durmaksızın kanamaktadır?

Bu sorulara hepimizin üzerinde birleşeceği kesin birer karşılık vermek zor. Her birimiz ancak kendimize göre bir karşılık verebiliriz. Örneğin, kimimize göre "sema" sözcüğü *O Belde*'nin, kimimize göre ülkünün, kimimize göre de ölümün simgesidir; "merdiven" sözcüğü ise ya hayatın ya zamanın ya da ülkeye yani *O Belde*'ye giden yolun simgesi olabilir. Kimimize göre kadının eteklerindeki yapraklar anıları, kimimize göre umutları, kimimize göre de pişmanlıkları temsil edebilir. Kadının ağlayışı *O Belde*'ye varamayıştan ya da ölüme yaklaşmasından ileri gelebilir. Kısacası, herkes kendi eğilimine ve hayal gücüne göre bir yorum yapabilir. Çünkü şiir, "muhtelif tefsirata müsait bir vüsat ve şümülü haiz" dir. Bu durum hem simgeciliğe, hem de şairin ön sözde savunduğu anlayışa uygundur.

Merdiven'in ölçülü bir yapısı var. İçerik aşama aşama oluşarak sonuca varıyor. Birinci aşamada merdivenlerden çıkan bir kadın tasvir ediliyor. İkinci aşamada tabiatın o andaki görünümü belirtiliyor. Üçüncü aşamada bu görünüm ruhsal durumun enikonu bir yansıta hâlini alıyor. Tabiatla insan arasında gizli bir konuşma başlıyor.

Merdiven'in dili de oldukça sade. Haşim o sıralar gittikçe güçlenen özleşme akımının etkisiyle dilini yabancı sözcüklerden ve tamlamalardan temizlemeye çalışmış. Aynı çalışmanın izleri kitaptaki öbür şiirlerde de kendini gösteriyor. Bu yanı sıra *Piyale*, Haşim'in öteki eserlerinden ayrılıyor.

Bir başka ayrılık da renk bildiren sıfatlarda ortaya çıkıyor: Bilindiği gibi, *Şîr-i Kamer*'de sarı, *Göl Saatleri*'nde kara renkler ağır basıyordu. *Piyale*'de ise kızıl renk öbür renklerin üstüne çıkıyor. Bunu

1. Behçet Necatigil'in *Gece Aşevi* adlı radyo oyunu çok kısa ama bir o kadar da yoğun bir oyundur. Okuru zaman zaman hayal-gerçek ikileminde bırakan bu oyundaki masal motifleri ve mitolojik hikâyeler, yazarın oyun boyunca altını çizdiği "aşırı hırs, gurur ve kendini beğenmişlik insanların sonunu hazırlar" söylemini vurgulamak için kullanılır. Yazarın asıl amacı mitleri anlatmak değil, onlardan iletisi doğrultusunda yararlanmaktır. Böyle olduğu için de yazar, mitleri doğrudan açıklamaz.

Bu parçada aşağıdaki edebî türlerin hangisine ait özellikler en belirgindir?

- A) Deneme B) Sohbet C) Fıkra
D) Eleştiri E) Roman

2. *Çamlıca'nın Üç Gülü*, kurmaca bir hikâye çerçevesinde Millî Mücadele Dönemi'ni anlatmaya çalışır. Metin, Mondros Mütarekesi'nin imzalanıp Kurtuluş Savaşı'nın başladığı yıllardan savaşın kazanılıp Lozan Antlaşması'nın kabul edildiği döneme kadar geçen süreyi kapsar. Metnin kurmaca katmanı, Millî Mücadele yıllarında yaşamış eski bir sefir ve hariciye nazırı olan Hulusi Bey ve ailesinin - özellikle onun kızlarının - çevresinde gelişen olayları anlatır.

Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Makale B) Eleştiri C) Sohbet
D) Fıkra E) Mülakat

3. Orhan Kemal *Bereketli Topraklar Üzerinde* romanında "göstermecî" bir tavır takınmıştır ve dolayısıyla yarattığı roman karakterlerine karşı mesafelidir, onlara müdahale etmez; onların "özne" olmasına ve kendi seslerinin çıkmasına izin verir. Yazar, "şahısları kendi gerçeklikleri, kendi seviyeleri, kendi çatışmaları içinde konuşturur." Yazar, uzun diyaloglardan yararlanır. Karakterlerin kendilerini ve dünyayı nasıl algıladığını anlatmasına müsaade edilmesi, okurun karakterleri ancak onların kendilerini anlattığı nispette tanımasına olanak verir.

Bu parça aşağıdaki eleştiri türlerinden hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Okura dönük eleştiri
B) Esere dönük eleştiri
C) Sanatçıya dönük eleştiri
D) Topluma dönük eleştiri
E) Çağa dönük eleştiri

4. Ahmet Hamdi Tanpınar, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından biridir ve hemen hemen her düzyazı türünde eser vermiştir. Tanpınar, Mehmet Kaplan'ın da belirttiği gibi, "ebediyatta esere değer katan unsurun her şeyden önce güzellik olduğunu" vurgular. Bu yüzden de yazarın herhangi bir eserini okurken onun sözcüklerle âdeta resim çizdiğini görmek ya da tasvirlerinin canlılığını hissetmek hiç de zor değildir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bir eleştiri yazısından alınmıştır.
B) Karşılaştırmaya yer verilmiştir.
C) Özne ifadeler kullanılmıştır.
D) Tanık göstermeden yararlanılmıştır.
E) Okurun yerleşik kanılarını değiştirmek amaçlanmıştır.

5. Oğuz Atay'ın *Korkuyu Beklerken* adlı hikâyesinin öncelikli teması absürtlük, başka bir deyişle hikâyeye "saçma" duygusu hâkim. Örneğin "ölü diller uzmanı" bir karaktere yer verilmesi bunun en önemli göstergelerinden biridir.

Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Eleştiri B) Hikâye C) Makale
D) Günlük E) Sohbet

6. "Tüfenk" şiiri İsmet Özel'in ilk dönem şiirlerinden biridir. Şiiri merkezde tutarak buradaki biçim ve anlam katmanlarını incelenmeye başlandığında ilk dikkati çeken unsur, kullanılan başlıktır. "Tüfenk" kelimesi aslında "tüfek" sözcüğünden bozmadır. Bu sözcüğün, Anadolu'da bazı ağızlarda kullanıldığı bilinse de "tüfenk" genellikle çocukların "tüfek" sözcüğünü yanlış olarak telaffuz etmeleri sonucunda söylenmektedir. Kısacası şair daha şiirin başlangıcında okuru şaşırtıp alışılabilir bir kelimenin farklı kullanımına yer vermektedir. Şiire biçimsel olarak bakmaya devam edildiğinde şairin şiiri dört bölüme ayırdığını görülür, her bölüm farklı uzunluklarda ve sayılarda dizelerden oluşmaktadır.

Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Makale B) Eleştiri C) Sohbet
D) Fıkra E) Mülakat

7. 1940'ta Garip akımıyla bir kırılma yaşayan Millî Edebiyat şii, 1950'de bu defa II. Yeni'yle başka bir dönemeçten geçer. I. Yeni'nin kolay anlaşılabilirliğine karşın II. Yeniciler, şiirde şiirselliğin, duygunun, imgenin peşine düşmüşlerdir. Sürrealizmden daha ileri bir soyutlama anlayışı geliştirmişlerdir. II. Yeni şiirleri daha çok yorum yani izlenim şiirleridir. Hangi kuşaktan olursa olsun her okuyana ayrı izlenimler edinme, dolayısıyla ayrı yorumlar yapma olanağı sağlar.
- Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmıştır?**

- A) Eleştiri B) Roman C) Mülakat
D) Deneme E) Söyleşi

8. ve 9. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

İstanbul'u konu edinen ilk şair Yahya Kemal'dir ve onun fikirlerini yakından takip eden Ahmet Hamdi Tanpınar'da da İstanbul tüm yönleriyle işlenir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, zengin bir kültür mirası barındıran bu şehir ve bu şehirle özdeşleşmiş sandal gezintisine çıkma, balık tutma, musiki meclislerinde toplanma gibi âdetler Yahya Kemal'de olduğu kadar Tanpınar'da da kendine yer bulur. Açıkçası İstanbul, Mümtaz ve Nuran aşkının organik bir parçası olarak değerlendirilirse bu büyüül şehrin ikisinin aşkı üzerindeki etkisi kolaylıkla fark edilebilir. Kısaca, bu aşk ne bir başka şehirde ne bir başka coğrafyada ne de bir başka iklimde yaşanabilirdi.

8. Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Deneme B) Sohbet C) Roman
D) Eleştiri E) Fıkra

9. Bu parçada kullanılan en belirgin anlatım yöntemi ve düşünceyi geliştirme yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tartışma - Sayısal verilerden yararlanma
B) Betimleme - Tanımlama
C) Açıklama - Karşılaştırma
D) Öyküleme - Örnekleme
E) Tanımlama - Benzetme

10. Yazarın 1982'de yayımlanan *Sessiz Ev* adlı romanı; biri tarihçi, biri devrimci diğeri de zengin olmayı aklına koymuş, anne ve babaları ölmüş üç kardeşin babaannelerini ziyaret etmek için, Cennethisar'a, Gebze'ye, gitmeleriyle başlar. Kitap parçalı bölümlerden oluşur ve her bir bölümde başka bir "ben" anlatıcı yaşananları kendi zihninden anlatır. Böylelikle aynı durumlar farklı zihinlerden okunabilir. "Ben anlatıcılar" kendi iç muhasebelerini yaparak geçmişlerini ve gelecekle ilgili planlarını aktarırlar.

Bu parçadan hareketle *Sessiz Ev* ile ilgili

- I. Yazarın önceki romanlarından anlatım yönünden ayrılır.
II. Farklı bakış açılarının bir arada bulunmasına olanak tanır.
III. Roman, farklı yarışmalarda çeşitli ödüller kazanmıştır.

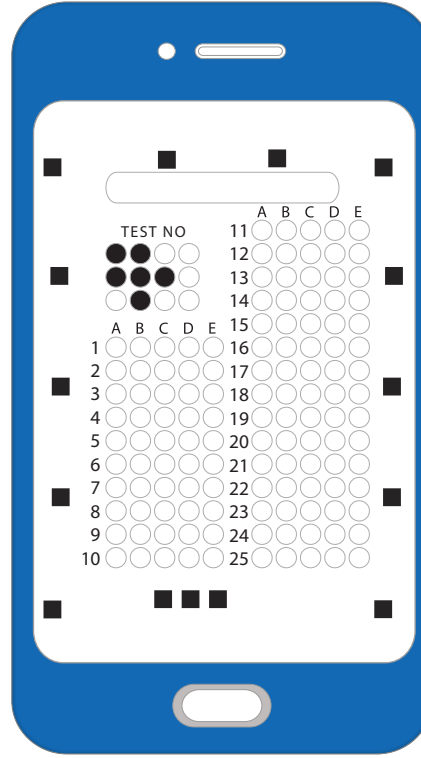
yargılarından hangisine ya da hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

11. Ferit Edgü'nün *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı* romanı 1950'lerde İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşam mücadelesi veren, isteyerek ya da istemeyerek kirli işlere bulaşmış, küçük, gözden kaçırılan insanların yaşamından kısa ama çarpıcı bir kesit sunuyor. Edgü hiç zorlamadan, mesaj vermeye uğraşmadan Esat'ın, Çakır'ın, Kını'nın, Zehra'nın hikâyelerini anlatıyor. Bu sadeliği en çok besleyen öge de yazarın su gibi akıp giden anlatımı. Çünkü basit ve tандık sözcüklerle anlattığı hikâyesinde yapma sözcükler, ağır metaforlar yok. Ancak başka bir şey var. O da yazarın parçalı, bulmaca gibi olan metnin rahat okunabilir dilinin okur için her şeyi hazırlayıp sunmamasıdır. Dil sadeliğiyle beraber basit değildir. Yazar, okuyanı yarattığı boşlukları doldurmak için metnin içine davet eder; bu vesileyle de okurun metinle beraber düşünmesini, yaşamasını, hissetmesini sağlar.

Bu parçadan aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Ele alınan romanla ilgili öznel eleştiri yapılmıştır.
B) Konudan ziyade üsluba yönelik bir eleştiri örneğidir.
C) Romanın okurun katılımına olanak tanıdığı ifade edilmiştir.
D) Yazarın belli bir edebî topluluğa bağlı olmadığı söylenmiştir.
E) Romanın günlük kelimelerle oluşturulduğu ifade edilmiştir.

9. Basamak Kontrol Testi Optiği

9. BASAMAK CEVAP ANAHTARI

BP

TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ

2 no'lu çıkış

BD

1-E 2-D 3-C 4-A 5-D 6-C 7-D 8-A 9-D 10-B

BKT

1-D 2-B 3-B 4-E 5-A 6-B 7-A 8-D 9-C 10-B 11-D

1. 2000 yılından bu yana her yıl 21 Şubat günü Dünya Anadil Günü olarak kutlanmaktadır. Dünya üzerinde konuşulan tehlike altındaki dillere de dikkat çekilen bu günde çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Sıfatların özellikleri şöyledir: Kendilerinden sonra gelen adları şekil, renk ya da durum bakımından nitelerler (I) Yine bu adları sayı, soru, belgisizlik ve soru yoluyla belirtirler (II) Basit (III) türemiş (IV) birleşik olmak üzere yapıca üçe ayrılırlar. Birleşik sıfatlara (V) "cancığer, vatansever" şeklinde örnekler sıralanabilir.

Bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangisine herhangi bir noktalama işareti getirilemez?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. **Aşağıdakilerden hangisinde zarf tümleci kullanılmamıştır?**

- A) Beden dilimizi kullanırken öncelikle duygu ve düşünce bütünlüğü içinde olmalıyız.
B) Güçlü ve kesin bir tokalaşma sonrasında emin duruşumuz ve görünüşümüz açığa çıkacaktır.
C) Vücut dilini yönetirken oldukça dikkatli davranılmalıdır.
D) Gözler ve duruş karşımızdaki kişilere doğru imajı anında yansıtabilir.
E) Beden dili geri bildirim hızı ve etkili oluşu üzerinde rol oynamaz.

4. **Aşağıdakilerin hangisinde anlamca çelişen sözlerin bir arada kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır?**

- A) Şüphesiz sanatçı bu alanda çok başarılı eserler vermiş olmalı.
B) Yeni konserler vererek hayranlarıyla buluşmayı planlıyor.
C) Yağmurun ardından bir süre gökkuşağını izledim.
D) Denizin kokusunu içime çeke çeke yürüdüm sahilde.
E) Kitaplardan bir kitap alıp okumaya başladım.

5. ---, bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş bildirmek ya da bir tezi ileri sürüp kanıtlamak amacıyla yazılan bilimsel içerikli gazete ve dergi yazılarına denir. Öğretici metinler içinde nesnellığe en fazla bağlı kalmak zorunda olanıdır ve bu türde yazmak için uzmanlık gerekir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Makale B) Eleştiri C) Sohbet
D) Fıkra E) Röportaj

6. Türk edebiyatında 1923-1950 arasında yazılan romanlara ----, ----, ----; 1950-1980 arasında yazılanlara ise ----, ----, ---- örnek verilebilir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- Yorgun Savaşçı*
- Kürk Mantolu Madonna*
- Ayaşlı ve Kiracıları*
- Kurtlar Sofrası*
- Çıkrıklar Durunca*
- İnce Memed*

7. Aşağıda yer alan romanların yazarlarını karşlarına yazınız.

a. <i>Yorgun Savaşçı</i>	
b. <i>Kürk Mantolu Madonna</i>	
c. <i>Ayaşlı ve Kiracıları</i>	
d. <i>Kurtlar Sofrası</i>	
e. <i>Çıkrıklar Durunca</i>	
f. <i>İnce Memed</i>	

8. -----, toplumumuzda çoğunluğu oluşturan emekçi bir ailenin, bireysel savaşımını, hayata tutunmanın direnişini anlatan bir oyundur. Düşleri, utkuları, gerçekle kesişen yaşam biçimleri her şeye karşın aile düzenini zaman zaman sarssa da bozamaz. Bu sağlam aile yapısının toplumumuzun bir gerçeği olduğu da muhakkaktır. Sosyolojik ve psikolojik açıdan oyundaki kahramanların bireysel davranışlarının ustaca irdelenmesi ise Turgut Özakman'ın başarılı üslubuyla açıklanabilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- Kurban*
- Ocak*
- Cengizhan'ın Bisikleti*
- Ah Şu Gençler*
- Kozalar*